

כּוֹיִם לְדָמוֹתוֹ שֶׁל הַלֵּל בְּבָלִי

מאת יצחק זילברשלג

בגרות־רגש־ומפּע ציינה יצירתו מראשיתה ועד אחריתה. בחמישים שנות יצירה לא נשתנתה שירתו של בבלי לא בצורתה ולא בלשונה. עיקר הישגו היה השיר הלירי בחרוזי הלבנים או בשנים־שלושה בתיו מרובעי־השורות. בחריזותו השמרנית ובסגנונו השווה מעל חידושים ומעל דהמים. שירו הסיפורי זרם אף הוא באפיקים שאיפּקו דורות משוררים לפניו; רובו ככולו הצטמצם בתיאור דמות עממית משלנו או משלהם וקרב למהותה של האידיליה, שנקבע דפוסה בספרותנו על ידי שאול טשרניחובסקי.

חסנו המוסרי, שהתבטא ביושר קפדני, עלף יצירתו מן הקצה אל הקצה ונתן ברק לכליו העתיקים. מאביו הגדול בתורה ירש אהבה לקנייני האומה ולמולדת האומה — אהבה שגדלה והלכה ככל אשר הוסיף דעת. וידיעות יסודיות רכש לו בבלי בכל מכמני היהדות — בתנ"ך, בפיוט, בספרותנו החדשה. לימוד שלא ידע ליאות — „והגית בו“ במלוא משמעותו של המושג — ראה בבית אביו וכוה קידש כל ימיו. אין תימה, איפוא, כי האב הפך סמל האומה שתורתה שיעשעה אותה ורוממה אותה מעל לחולין של החיים היומיומיים. פאתוס ושגב ביצירתו של בבלי הם סממנים טבעיים שלא פג טעמם גם בדור הזה הבז לגדולות והחושד ברגש, שאינו דבק בוטות. שירתו — שפת הלב. כל השירה כולה על יפי ביטוייה ועל המוסיקה הפנימית שבחרופיה איננה אלא נוף „האמת הלבבית, האמת הנצחית“: כה כתב במאמרו „השירה ומבקרה“, שהופיע בחתימת שמו ה. א. ראשגולין בקובץ נימוס שנערך בידי וינסנדפס בשנת תרפ"ג בברלין.

מעבר ליהדות קסם לבבלי עולם מזור ומונעם בחין יצירי: אהבה נתפרשה בו כאהבת בשרים, נוי נתפעם בו כשיכרון חושים. ובעולם מזור זה נדד בבלי כבן־בית שלא שכח מכורתו, כמתמרד בנפשו שלא רצה ולא יכול למרוד. כי מרד משמעותי התקוממות לאב ולערכים המסומלים באב. אולם אהבתו הגדולה לאב דיכאה ספיקות. שירו הראשון שנכתב על אדמת אמריקה הוקדש לאב: הנכר שבה מאד, נצח האב שבה יותר.

ואני יודע: יבואו הימים
ושירת עם נכר עוד תישב גם לבבי,
אך נצח יפעם ויחי בי עולמים
שיר ארץ־מולדת, שיר אל אלהי אביו

במשך שתי השנים האחרונות שנוגעת בהן בחליים רעים וייסורים קשים, עם קבלת מכתביו שכתב אלי במשך שתי שנים אלו, יום טוב אני עושה לי וקוראם וחוזר וקוראם והם מקרינים לתוך נפשי מזיו נפשו הנאצל ושופעים בח שטח של חסד וחנינה ואהבת רע דבק מאת, והם, בלשונו של רש"י, „מצחצחים תוגת הלב“. אשתקד כשבאתי לניו־יורק ליומיים נזדרז לבקרני במלון שנתאכסנתי בו ואנו משוחחים לבותינו זה לזה והוא מעתיר עלי דברי חיבה ונחמה, מחזק ידי ומעודד רוחי בתקוה שאשוב לאינני ולעבודתי הספרותית מתוך התחדשות כוחותי יצירה. שוב בא לבקרני למחרת היום טרם צאתי את ניו־יורק ולאחר שעות של שיחה מתוך המית לב כבושה — שנינו מרגישים בצער הפרידה — נפטרנו זה מזה מתוך דברי ברכת־פרידה. לאחר שעה קלה חזר. בדרכו לשוב לביתו נמלך בלבו ושב אלי לבלות אתי השעה האחרונה לפני מועד צאתי אל תחנת־התעופה. לבי אמר לי שהיתה לו הרגשה אינטואיטיבית עזוהי פגישתנו האחרונה.

מכתבו האחרון שקיבלתי שלוח היה אלי מבית־החולים, והוא כתוב במסירת קולמוס בכתב־ידה של רחלה אשתו, תבדל לחיים, ובו כתוב לאמור: „אני שוכב בבית־החולים. כמוני כמוך. הובאתי לכאן לפני שמונה ימים ואני עומד תחת פיקוחם של רופאים מצויינים המשגיחים עלי בשבע עינים. אני מקוה ומתפלל לצאת בשלום מן המיצר בחסדי עליון. ומה שלומך אתה? גבור אתה — אל נא ירפה רוחך“.

נזדרזתי לענות על מכתבו בו ביום שקיבלתי ופתחתי מכתבי בדברים אלו: „רבותינו אמרו שהמתפלל על חברו והוא צריך לאותו דבר הוא נענה תחילה. מתפלל אני עליך, אחי ורעי, יהי רצון שישלח לך רפואה שלימה הרופא חולים שבשמים, ויהי רצון שתיענה אתה ולא אני תחילה, אף על פי שגם אני צריך לאותו דבר“ —

לא נפתחו שערי שמים לתפילתי — — —

ואין זה מקרה כי שירים ארצישראליים של בבלי שיצאו בקובץ מיוחד נגינות ארץ והוכנסו גם לקבצו שירים הוקדשו לאב ולאב: בהם ראה שיא יכולתו, בהם עיטר הוריו. יש בהם גם מראות נוף, מיני פיזאג'ים יוצאים מן הכלל, ציורי ערים שובים בעדינותם כציורי צפת וירושלים ושומרון גם מראות נפש משורר בנוף התנ"ך האהוב. וכשם שהאב נצטייר בדמיונו כאילן עתיק ורב שרשים כן האילן שבארץ-ישראל הפך שיר תהילה לאדמתו-הורתו:

קינאתי בך, עץ מעצי יהודה,
חסי'־גזע, רב־היחש, כבד־עפאים!
אתה עולה ומשתגשג
מני דורות קדומים
ישר למוזל שמש ושמים.
שיר פורח אתה כולך,
המנון חי מתפרץ
לאדמה הורתך.
כל תא ותא בך, כל עלה וכל בד
ישווה: צינור־לב אנכי
ודמי הארץ כולה בי מקלחים!

מעבר לספרות ישראל קסמה לבבלי ספרות אנגלית ואמריקאית; תרגום מובהק של אוליבר טוויסט ואנטוניוס וקליאופטרה, מאמרים על שירת הכושים בכלל ועל שירת אמריקה בפרט, שכונסו בספרו האחרון רוחות נפגשות, שירי הספד על וליאס בוטלר ייטס ועל אדווין ארלינגטון רובינסון מעידים על זיקה עמוקה לקנייני־רוח אנגלו־אמריקאיים. יתר על כן: כל שיריו הסיפוריים לא יתוארו בלא השפעתם של ויליאם וואדסוורת' ורוברט ברוינינג. ואין זה מקרה בלבד, כי כמה גיבורים מגיבורי שיריו הסיפוריים אינם מבני ברית: "סרגייב מכפר תבור" ו"מיסיס יודס" ו"דן אוֹ־ברייך". ועם כל זה דבק בדמויות הללו משהו תמים וקדום כימי התנ"ך.

הסתיו נתחבב על בבלי יותר מכל תקופות השנה: בגרות הטבע הלמח בגרותו, עצבות גמר הלמה עצבותו. שלם נכנס אל גן היצירה והעלים ממנו לבטי התפתחות. כבר בשיר הראשון "בליל דממה" שנכתב בתר"ע על אדמת ליטה יש מהלך־הרוח האוטונטי, שציין מרבית שיריו: תינוי היגון, חיוב הבדידות, התוודות והתוודעות לאיתני הטבע. עוד שני שירים מארץ ילדותו הליטאית כינס לקבצו שירים: אחד מתרפק על מוות, אחד מתיחד עם עולם־שבפנים. יתרם פסל — כפי שגילה לי בשיחותיו — באותה קפדנות שלא ידעה ויתורים: לבוסר לא היה מקום בגן היצירה המוסתתו של הלל בבלי.

שלם נכנס בבלי אל גן היצירה ושלם יצא מעילמנו: על ערש דווי, עשרה ימים לפני סופו, שוחח עמי על כינוס שיריו וזכרונותיו ומסותיו משנותיו האחרונות

לספר אחד, על בנו הנוטה למדע והחובב ספרות, על רעייתו רחלה שהקדיש לה שלושים שיר, שהנעימה חייו בשני עשוריו האחרונים. לא על חתך חשב, כי אם על המשך ועל שפעת נצחים. לא נתקיים בו ה"סיוט" שבספר שיריו האחרון אדרת השנים:

ויתכן כי כגורל אבי
יהי גם גורלי:
לפתע ינותק פתיל לבבי
ותם כל אורח מעגלי.

בודד אגוע ללא ברכת פרידה
מאשת־ברית, מבן;
עיף, כמו צפור־נווד חרדה,
אשוב עם ערב אל הקן.

רחוק, רחוק מנוף־נפשי נכסף
אורי הדל ידעך,
ונתיב־חיי צנוע, נעזב
בשאון־דרכים זר ישכח.

אמנם שבך חיים בריחוק מקום מנוף נפשו, אך נתיב חייו לא ישכח לעולמים.

